

„TURYZM” 1999, t. 9, z. 2

Sebastian Wieczorek

Ilona Źródalna

SPRAWOZDANIE ZE SPECJALISTYCZNYCH ĆWICZEŃ
TERENOWYCH W GMINACH TURYSTYCZNYCH
W LATACH 1996–1999 NA STUDIACH Z GEOGRAFII TURYZMU
I HOTELARSTWA UŁ¹

COMPTE RENDU DES EXERCICES DE SPÉCIALISATION SUR
LA TERRAIN DANS LES COMMUNES TOURISTIQUES DANS
LES ANNÉES 1996–1999 AUX ÉTUDES DE LA GÉOGRAPHIE
DU TOURISME ET DE L'HÔTELLERIE À L'UNIVERSITÉ DE ŁÓDŹ

A REPORT ON THE SPECIALIST FIELD STUDY IN TOURIST
AREAS IN 1996–1999 AT THE GEOGRAPHY OF TOURISM AND
HOTEL MANAGEMENT STUDIES AT THE UNIVERSITY OF ŁÓDŹ

I. ORGANIZACJA I PRZEBIEG ĆWICZEŃ TERENOWYCH

Uniwersytet Łódzki od sześciu lat kształci studentów na specjalności „geografia turystyki i hotelarstwa”. W trakcie studiów zdobywają oni wiedzę teoretyczną i praktyczną, która w przyszłości umożliwi im pracę jako m. in. organizator wypoczynku, menedżer turystyki.

Od 1996 r. w czasie drugiego roku studiów, w maju lub czerwcu, studenci odbywają specjalnościowe ćwiczenia terenowe w gminach turystycznych, aby praktycznie zapoznać się z realiami rozwoju turystyki na szczeblu lokalnym. W latach 1996 i 1997 studenci poznawali dwie gminy – przebywając po dwa ty-

¹ Sprawozdanie napisane przez studentów IV roku geografii turystyki i hotelarstwa UŁ pod opieką mgr. Piotra Rzeńcy.

godnie w każdej z nich. Od roku 1998 czas praktyk uległ skróceniu do trzech tygodni i odbywają się one w jednej gminie.

Terenem ćwiczeń jest gmina turystyczna wiejska, małomiasteczkowa (do 10 tys. mieszkańców) lub kilka gmin zrzeszonych w związku albo stowarzyszeniu turystycznym, np. „Turystyczna Szóstka” zrzeszająca gminy leżące w Kotlinie Kłodzkiej.

Rys. 1. Gminy, w których praktyki specjalnościowe odbywali studenci II roku GTiH UŁ w latach 1996–1999

Dessin 1. Les communes dans lesquelles les étudiants en IIe année de la spécialisation: géographie du tourisme et de l'hôtellerie passaient leur pratique dans les années 1996–1999

Studenci sami dokonują wyboru miejsca, w którym chcą odbyć praktyki i samodzielnie poszukują kontaktów z reprezentantami gmin. Najczęściej ma to miejsce podczas Międzynarodowych Targów Turystycznych w Poznaniu, w trakcie których spotkać można osoby odpowiedzialne za rozwój turystyki na szczeblu lokalnym. Pomocą służą również opiekunowie praktyk ze strony Katedry Geografii Miast i Turyzmu UŁ.

Przed wyjazdem do gminy odbywają się obowiązkowe zajęcia konsultacyjne, w czasie których studenci prezentują konspekt pracy zleconej przez gminę (szerzej o tym w dalszej części artykułu). Ponadto zobowiązani są przedstawić spis literatury turystyczno-geograficznej dotyczącej danego obszaru.

W trakcie ćwiczeń studenci poznają walory turystyczne terenu oraz wielkość, strukturę i formy ruchu turystycznego. Odbywa się to poprzez studiowanie materiałów będących w posiadaniu urzędów gminy oraz innych instytucji (biblioteki, muzea, lokalne archiwa itd.) oraz samodzielną penetrację regionu – wycieczki piesze, rowerowe.

Studenci zapoznają się ze strukturą urzędów i ich funkcjonowaniem w zakresie turystyki. Przeprowadzają również inwentaryzację infrastruktury turystycznej (bazy noclegowej, gastronomicznej, towarzyszącej), walorów przyrodniczych oraz antropogenicznych.

Jednym z warunków zaliczenia ćwiczeń jest przedstawienie zestawu map obszaru, na którym realizowane są ćwiczenia: administracyjnej, walorów turystycznych oraz zagospodarowania turystycznego. Do poszczególnych map tematycznych dołączane są tabele inwentaryzacyjne, np. obiektów noclegowych, form ochrony przyrody czy atrakcji turystycznych.

Jednak najistotniejszym warunkiem zaliczenia ćwiczeń jest wykonanie pracy zleconej przez gminę – do napisania której służy zebrany wcześniej materiał. Rękopis pracy sprawdzany jest przez opiekunów praktyk ze strony uczelni. Następnie wykonana zostaje ona w dwóch egzemplarzach – jeden z nich pozostaje w uczelni, drugi przesyłany jest do urzędu gminy.

Dokumentacja zgromadzona w ciągu czterech lat w trakcie ćwiczeń terenowych „gmina turystyczna” jest bardzo obszerna. Dotyczy ponad 90 gmin (ich rozmieszczenie przestrzenne przedstawia rys. 1). Prace wykonane przez studentów dostępne są w Katedrze Geografii Miast i Turyzmu.

Należy zauważyć, iż w ciągu czterech lat trwania ćwiczeń zmieniały się preferencje gmin w zakresie wyboru tematów prac (tab. I).

W roku 1996 najczęściej opracowywane było zagadnienie możliwości rozwoju turystyki na obszarze gminy. Nieco mniejszą popularnością cieszyła się diagnoza stanu bazy turystycznej oraz zagadnienia agroturystyczne. W roku następnym przeważały prace z zakresu agroturystyki oraz promocji turystycznej.

W 1998 r. dominowały tematy dotyczące projektów rozwoju lokalnego produktu turystycznego oraz diagnozy stanu bazy turystycznej, a w roku następnym studenci opracowywali najczęściej tematy proponowane przez gminę (np. *Pro-*

Struktura tematów prac badawczych realizowanych podczas ćwiczeń terenowych „gmina turystyczna” przez studentów II roku geografii turystyki i hotelarstwa Uniwersytetu Łódzkiego w latach 1996–1998

La structure des thèmes de travaux de recherches réalisés pendant les exercices sur le terrain „commune touristique” par les étudiants en IIe année de la géographie du tourisme et de l’hôtellerie à l’Université de Łódź dans les années 1996–1998

Temat pracy	Liczba gmin, w których realizowany był temat w poszczególnych latach (w %)				Liczba gmin łącznie		Nazwa gminy
	1996	1997	1998	1999	ogółem	%	
1	2	3	4	5	6	7	8
1. Produkt turystyczny	9,7	19,0	31,3	7,1	16	16,3	Szczytna, Pelplin, Terespol, Biały Bór, Zawoja, Stary Sącz, Sobótka, Koronowo, Lutomiersk, Duszniki, Otmuchów, Kościerzyna, Stronie Śląskie, Darłowo, Rewal
2. Promocja turystyczna	9,7	21,6	18,8	7,1	15	15,3	Olsztyn (2), Muszyna Zdrój, Kudowa Zdrój (3), Dobroń (2), Zgierz, Ruciane-Nida, Skała, Szczyrk, Kamień Pomorski, Stryków, Dziwnów
3. Agroturystyka	13,1	24,3	6,1	21,4	17	17,4	Sztutowo, Podgórzyn, Korfantów, Miłomłyn, Tuszyn, Czarny Dunajec, Sierakowice, Solina, Smoldzino, Stara Kiszewa, Szczytna, Czernichów, Szczecinek, Drawsko Pomorskie, Wolin, Trzebiatów, Pęczniew
4. Przemiany pod wpływem turystyki	3,3	2,7	–	–	2	2,0	Radków, Osiek
5. Ruch turystyczny	–	5,4	–	–	2	2,0	Golczewo, Tuszyn
6. Szlaki turystyczne	6,5	10,8	12,6	7,1	9	9,2	Kościerzyna, Starogard Gdański, Inowłódz, Kruszwica, Rajcza, Czarna Woda, Lubomierz, Tyczyn, Olsztyn
7. Aspekty rozwoju turystyki – dobre i złe strony	3,3	2,7	6,1	–	3	3,1	Pęczniew, Lutomiersk, Dobroń

8. Diagnoza bazy turystycznej	19,4	2,7	25,1	7,1	12	12,3	Kórnik, Międzyzdroje, Rajcza, Dziwnów, Poraj, Sucha Beskidzka, Wolin, Muszyna, Szczyrk, Tolkmicko, Kolobrzeg, Glucholazy
9. Słownik turystyczny	3,3	2,7	–	–	2	2,0	Goleszów, Kaliska
10. Możliwości rozwoju turystyki	25,8	–	–	7,1	9	9,2	Busko Zdrój, Świeradów Zdrój, Zawoja, Szczyrk, Muszyna Zdrój, Ślesin, Olsztyn, Piwniczna, Urszulin
11. Koncepcja strategii turystyki	3,3	–	–	–	1	1,0	Czorsztyn
12. Temat zaproponowany przez gminę	3,3	8,1	–	42,8	10	9,2	Krynica Zdrój, Stepnica (2), Krynica Morska, Dziwnów, Czaplinek, Ślesin, Czarny Dunajec, Zielonka k. Krakowa, Kłodawa k. Janowa Wlkp.
Gminy ogółem	100,0	100,0	100,0	100,0	98	100,0	x

U w a g a: W nawiasach podano liczbę turnusów w danej gminie.

Ź r ó d ł o: Opracowanie własne.

jekt oznakowania turystycznego gminy Zielonka, Wpływ ruchu pielgrzymkowego w Licheniu na rozwój turystyki w gminie Ślesin).

W latach 1996–1999 do najczęściej wybieranych tematów należały:

- rozwój agroturystyki (17 gmin – 17,4%),
- projekt rozwoju lokalnego produktu turystycznego (16 gmin – 16,4%),
- promocja turystyczna (15 gmin – 15,3%),
- diagnoza stanu bazy turystycznej (12 gmin – 12,3%).

Najmniej popularne były zagadnienia dotyczące koncepcji strategii turystyki – opracowano ją jedynie dla gminy Czorsztyn.

Wybór tematów przez gminy zależny jest od wielu czynników. Jednym z nich jest rosnąca popularność niektórych form wypoczynku, np. turystyki na obszarach wiejskich.

Zastanawiający jest fakt, że gminy rzadko (z wyjątkiem roku 1999) decydują się na zaproponowanie i realizację własnych tematów. W roku 1996 uczyniła to tylko jedna gmina, w 1997 – trzy gminy (Wojciechowska, Rzeńca 1997). Wynika to bądź z dużej atrakcyjności zaproponowanych przez uczelnię tematów, bądź z niekompetencji gminnych urzędników, którzy nie są w stanie określić zapotrzebowania gminy w tym zakresie (Jędra, Kalczak 1997).

2. OCENA ĆWICZEŃ TERENOWYCH PRZEZ STUDENTÓW

W celu uzyskania obiektywnej oceny organizacji i przebiegu omawianych tu ćwiczeń terenowych autorzy przeprowadzili wśród studentów uczestniczących w praktykach badania ankietowe wg następującego wzoru formularza:

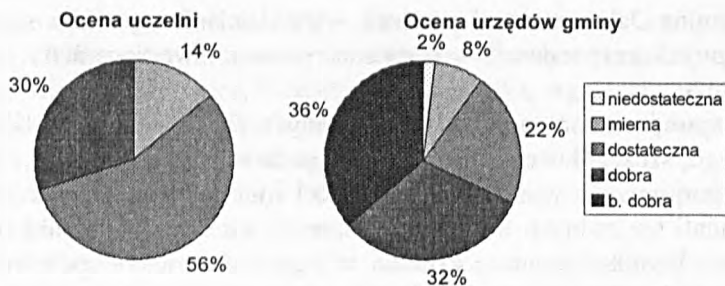
1. Jak oceniasz organizację praktyk?

- a) ze strony Katedry Geografii Miast i Turyzmu,
- b) ze strony gminy.

2. Co zmieniłbyś/zmieniłabyś w organizacji praktyk?

Przeankietowano 70 osób spośród obecnych studentów III, IV i V roku geografii turystyki i hotelarstwa, oraz absolwentów z 1999 r., co stanowi połowę dotychczasowych uczestników ćwiczeń. Zarówno gminę, jak i uczelnię oceniano w pięciostopniowej skali (1–5). Rysunek 2 przedstawia strukturę ocen organizacji ćwiczeń. Urzędy gmin oceniono nieco korzystniej niż uczelnię – organizatora praktyk.

Trzydziestu dziewięciu respondentów (56%) oceniło Katedrę Geografii Miast i Turyzmu UŁ w pięciostopniowej skali na „trzy”. Gminom przyznawano najczęściej oceny – „pięć” (36%) oraz „cztery” (32%). Godnym podkreślenia jest fakt, iż 15 razy (22%) przyznano gminom najwyższe wartości (ocena „pięć”).

Rys. 2. Struktura ocen organizacji ćwiczeń terenowych „gmina turystyczna”

Dessin 2. La structure des évaluations des exercices sur le terrain „commune touristique”

Oceny przedstawione w ankietach są niejednokrotnie bardzo skrajne, co wynikać może z indywidualnego charakteru praktyk – studenci odbywają je w dwu lub trzyosobowych zespołach w różnych gminach. Wpływ na nie miały też zróżnicowane i subiektywne oczekiwania samych studentów. Ponad 20% ankietowanych nie zaproponowało zmian w organizacji ćwiczeń, co może oznaczać, że są z niej zadowoleni.

Generalnie studenci (14%) wypowiadali się o ćwiczeniach pozytywnie. Najczęściej pojawiającą się uwagę, kierowaną do urzędów gmin, były problemy ze zdobyciem materiałów potrzebnych do zaliczenia ćwiczeń, aktualnych map administracyjnych, wykazów pomników przyrody nieożywionej itp.

Pracownicy urzędów gmin byli życzliwi dla studentów i traktowali ich poważnie, nie zawsze jednak wiedzieli, w jaki sposób im pomóc. Nie orientowali się również, jakimi materiałami informacyjnymi dysponuje urząd gminy.

W trakcie badań terenowych studenci borykali się z problemem inwentaryzacji bazy noclegowej i gastronomicznej. Wiele ośrodków, które planowo miały podlegać badaniom, w maju i czerwcu było nieczynnych.

Co dziesiąty ankietowany zwracał uwagę na fakt, iż podczas ćwiczeń brakowało możliwości wzięcia czynnego udziału w pracy gminy w dziedzinie turystyki. Studenci nie mieli szans na podzielenie się z władzami gmin własnymi spostrzeżeniami dotyczącymi bieżących problemów istniejących na ich terenie. Jako przykład studenci podali kontrowersyjny projekt budowy promenady wokół Jeziora Kórnickiego czy zagospodarowania stoków Jaworzyny Krynickiej oraz Runka w Beskidzie Sądeckim. Rozwiązywanie konkretnych zadań pozwoliłoby zdobyć studentom umiejętności przydatne w późniejszej pracy zawodowej.

Najczęściej wysuwany propozycjami zmian pod adresem opiekunów ze strony Katedry Geografii Miast i Turyzmu UŁ (23%) było nawiązanie ściślejszej współpracy z gminą, przed oraz w trakcie ćwiczeń terenowych. Obecna ograniczona jest tym, że trzech opiekunów nie jest w stanie kontaktować się

z każdą gminą. Jak zauważyli studenci, współdziałanie ogranicza się niekiedy do wymiany korespondencji – przesłania umowy, kwestionariuszy, gotowego opracowania.

Kolejnym poruszonym przez ankietowanych zagadnieniem (22%) był brak konkretnego, szczegółowego planu przebiegu ćwiczeń. Zdarzało się, że opiekunowie w gminach nie wiedzieli, jaki jest cel i jak mają przebiegać ćwiczenia. Nie posiadali też żadnych informacji o samych studentach i w jaki sposób się nimi zająć. Wynikać to może z faktu, iż tego typu praktyki odbywają się od niedawna, za każdym razem mają bardzo zindywidualizowany charakter, natomiast pracownicy urzędów gmin nie są przygotowani do kierowania zespołem studentów. Zauważyć więc można brak doświadczenia oraz niedociągnięcia tak w gminach, jak i w organizacji ćwiczeń przez prowadzących ze strony Katedry Geografii Miast i Turyzmu.

3. EFEKTY PRACY STUDENTÓW

Ćwiczenia terenowe w gminach turystycznych pozwalają nie tylko zdobyć konkretną wiedzę i umiejętności, ale dostarczają również wiele satysfakcji zarówno studentom, jak i władzom gminy. Dowodem na to są nagrody i pamiątki wręczane uczestnikom ćwiczeń w gminach. W jednym przypadku trójka studentek otrzymała za swoją pracę w gminie nagrodę pieniężną. Wyróżnione zostały trzy studentki: Anna Mokrosińska, Ewa Wawrzyniak, Beata Sikora, odbywające praktyki w gminie Osiek w 1997 r.

Pierwszy rok współpracy pomiędzy uczelnią a gminami został podsumowany wystąpieniem studentów w trakcie dorocznego seminarium terenowego *XIII warsztaty badawcze z geografii turystyki* w 1996 r. Anna Bednarek i Rafał Rouba ogłosili referat na temat: *Determinanty rozwoju turystyki w gminach – prezentacja ćwiczeń terenowych specjalnościowych studentów II roku geografii turystyki i hotelarstwa* (L a t o s i ń s k a 1997).

W następnym roku ukazał się w regionalnym czasopiśmie „Pilica. Magazyn Edukacyjno-Ekologiczny” artykuł dotyczący ćwiczeń w gminach turystycznych, napisany wspólnie przez studentów i opiekunów praktyk, *Studenckie ćwiczenia terenowe – formy współpracy między uczelnią wyższą a gminami* (W o j c i e c h o w s k a, R z e ń c a, J ę d r a, K a ł c z a k 1998).

Dotychczas studenci napisali i opublikowali również kilka artykułów monograficznych, korzystając z szansy zamieszczenia własnych publikacji o poznany terenie i o pracy w gminach w prasie regionalnej oraz krajowej:

1. *Turystyce TAK* – „Informator Osiecki”, wydawnictwo Urzędu Gminy Osiek 1997, autorstwa Anny Mokrosińskiej, Ewy Wawrzyniak, Beaty Sikory.

2. *Oczyszczalnia w Koroszczynie* – „Biuletyn Informacyjny Gminy Terespol”, nr 5, maj 1998, wydawnictwo Urzędu Gminy Terespol, napisany przez trzy studentki: Mirandę Borowicz, Elżbietę Koniuszewską, Agnieszkę Siejkowską.

3. *Zapomniany zakątek Podhala* – artykuł do gazety lokalnej autorstwa Piotra Majdy i Waldemara Jankowskiego.

4. *Walory turystyczne Gminy Olsztyn*, zredagowany wspólnie przez Michała Jarosza, Jakuba Grabowskiego i Artura Reznera.

Ostatni z wymienionych artykułów ukazał się w trzech czasopismach: „Rynek Turystyczny”, 1998, nr 20 (109); „Wielka Turystyka”, 1998; „Pilica” 1998.

Kolejnym efektem współpracy urzędów ze studentami są foldery promocyjne gmin:

– 1997 – gmina Stryków – Krzysztof Gapys, Radosław Tyszecki, Przemysław Wasiak,

– 1997 – gmina Kudowa – Leszek Szajko, Arkadiusz Szelański, Łukasz Przygucki,

– 1998 – gmina Muszyna – Justyna Mokras, Sebastian Wieczorek.

Powyższe sprawozdanie pokrótce prezentuje problematykę specjalistycznych ćwiczeń terenowych w gminach. Autorzy uważają, iż istotną zaletą tego typu ćwiczeń jest możliwość nawiązania kontaktów przez studentów, a także samodzielnego załatwiania wielu spraw i rozwiązywania problemów oraz gromadzenia materiałów, co niewątpliwie jest przydatne studentom w pisaniu prac naukowych.

PIŚMIENNICTWO

Jędra A., Kałczak K., 1998, *Gminy turystyczne w ocenie studentów*, „Pilica. Magazyn Edukacyjno-Ekologiczny”, nr 4/39, s. 16–17.

Latosińska J., 1997, *XIII seminarium terenowe „Warsztaty badawcze z geografii turystyki”*, Łódź, 26–28 września 1996 r., „Turystyka”, t. 7, z. 1.

Rzeńca P., Wojciechowska J., 1998, *Studenckie ćwiczenia terenowe. Formy współpracy pomiędzy uczelnią wyższą a gminami turystycznymi*, „Pilica. Magazyn Edukacyjno-Ekologiczny”, nr 3/38, s. 8–9.

Sebastian Wieczorek
Ilona Źródalna
Katedra Geografii Miast i Turyzmu
Uniwersytet Łódzki
ul. Kopcińskiego 31
90-142 Łódź

Wpłynęło:
1 grudnia 1999 r.